

Ogräs i hållbara odlingssystem

Göran Bergkvist

Institutionen för växtproduktionsekologi, SLU

Acceptera att det finns brister

”Koncept” kring hållbart jordbruk är en reaktion på något.

Moderna odlingsystem är normalt optimerade med avseende på arbetskraftens produktivitet och är beroende av effektiva insatsmedel.

Vad är problemen med nuvarande jordbruk?

- Jordkapitalet förbrukas
- Näring flödar linjärt genom systemet
- Brist på effektiva insatsmedel utan negativ miljöpåverkan
- Etc.

Foto: Göran Bergkvist

Jordkapitalet förbrukas

- Erosion
- Växtnäringsläckage
- Hus och vägar

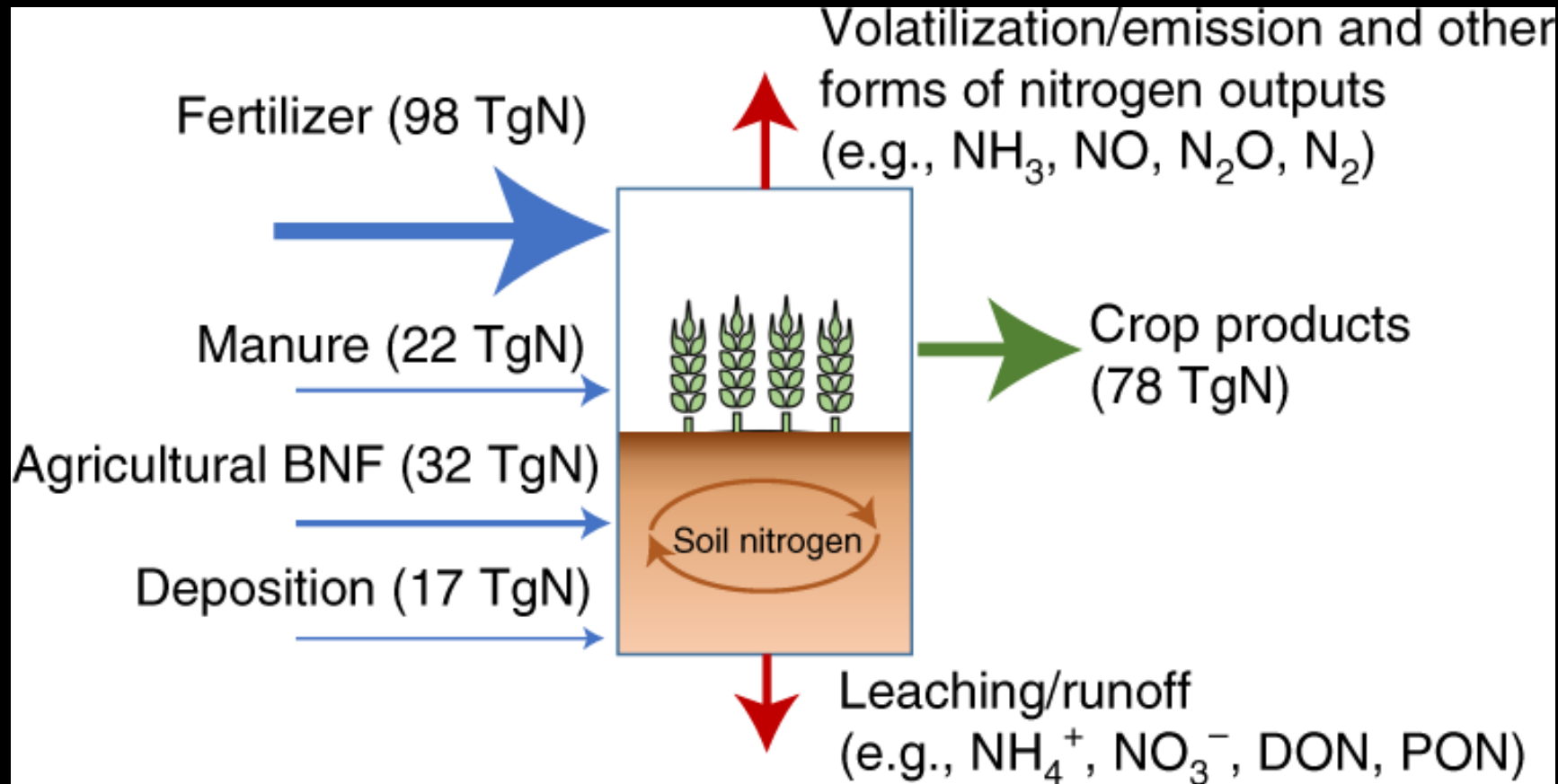
Foto: Peter Sylwan

Näring flödar linjärt genom systemet

På global nivå hamnar 46 % av kvävet i de skördade produkterna

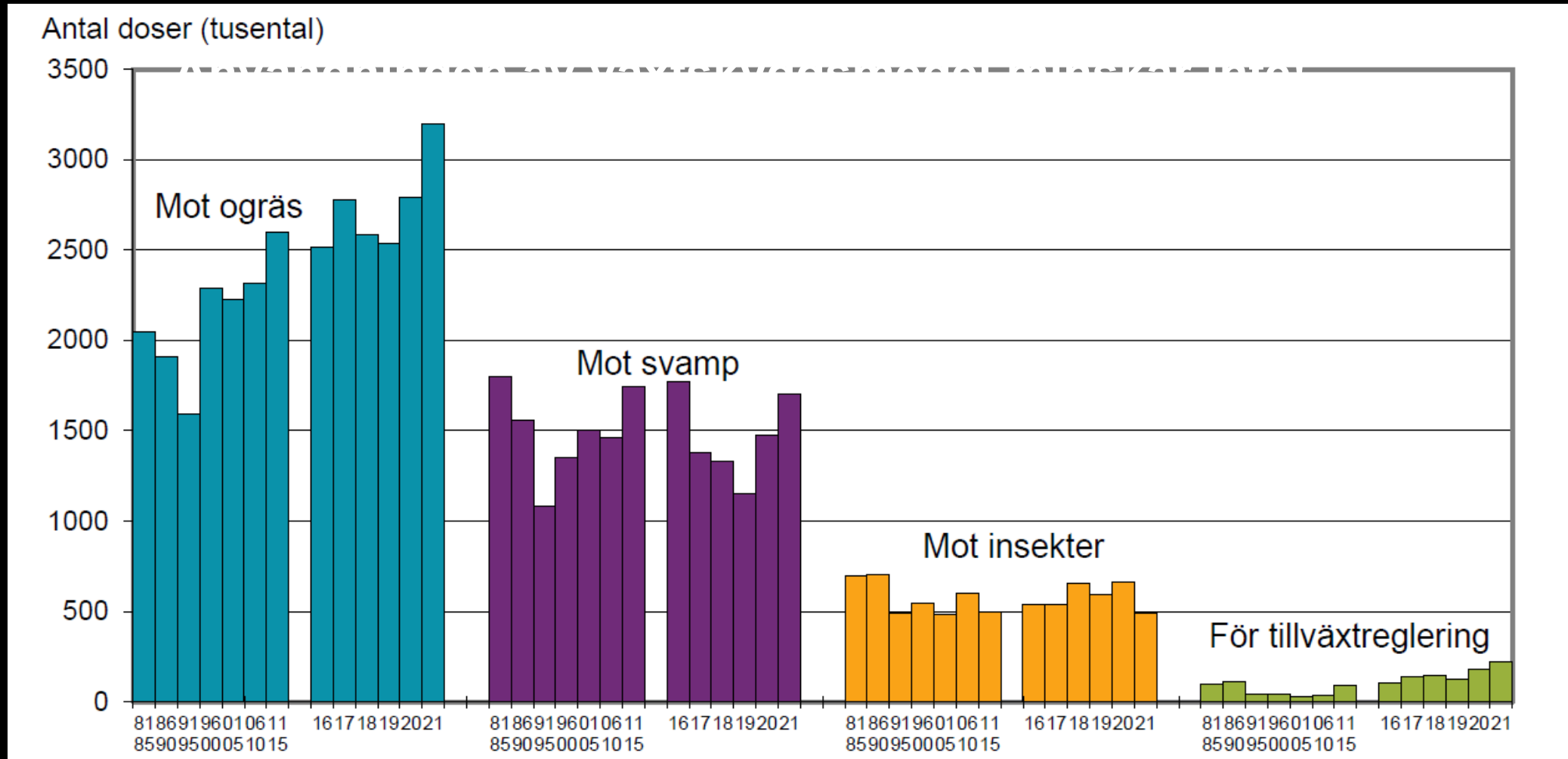
Bördigheten upprätthålls av växtnäring från fabriker och gruvor!

Götalands södra slättbygder: 135 kg N ha⁻¹ år⁻¹ (Källa: Jordbruksverket)

Brist på effektiva insatsmedel

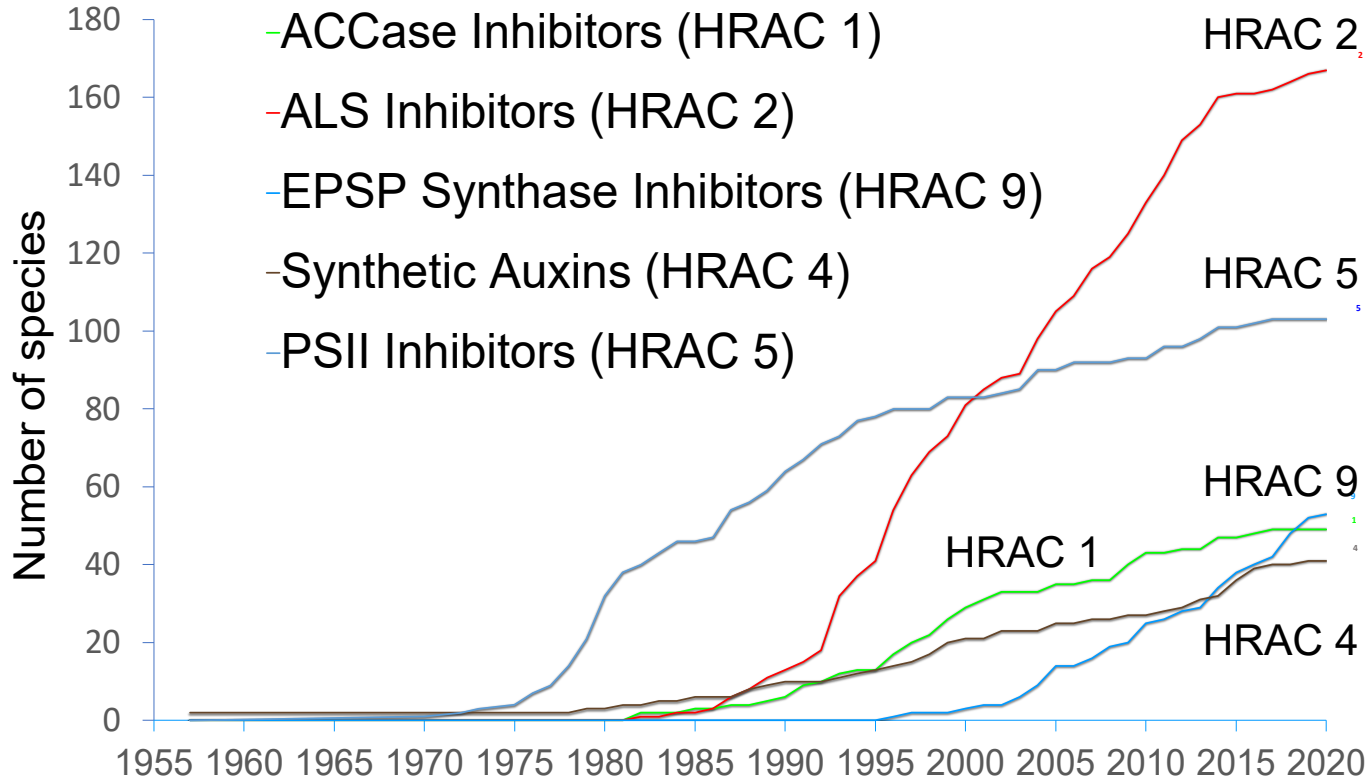
Kemiskt växtskydd i svenskt jordbruk 2021

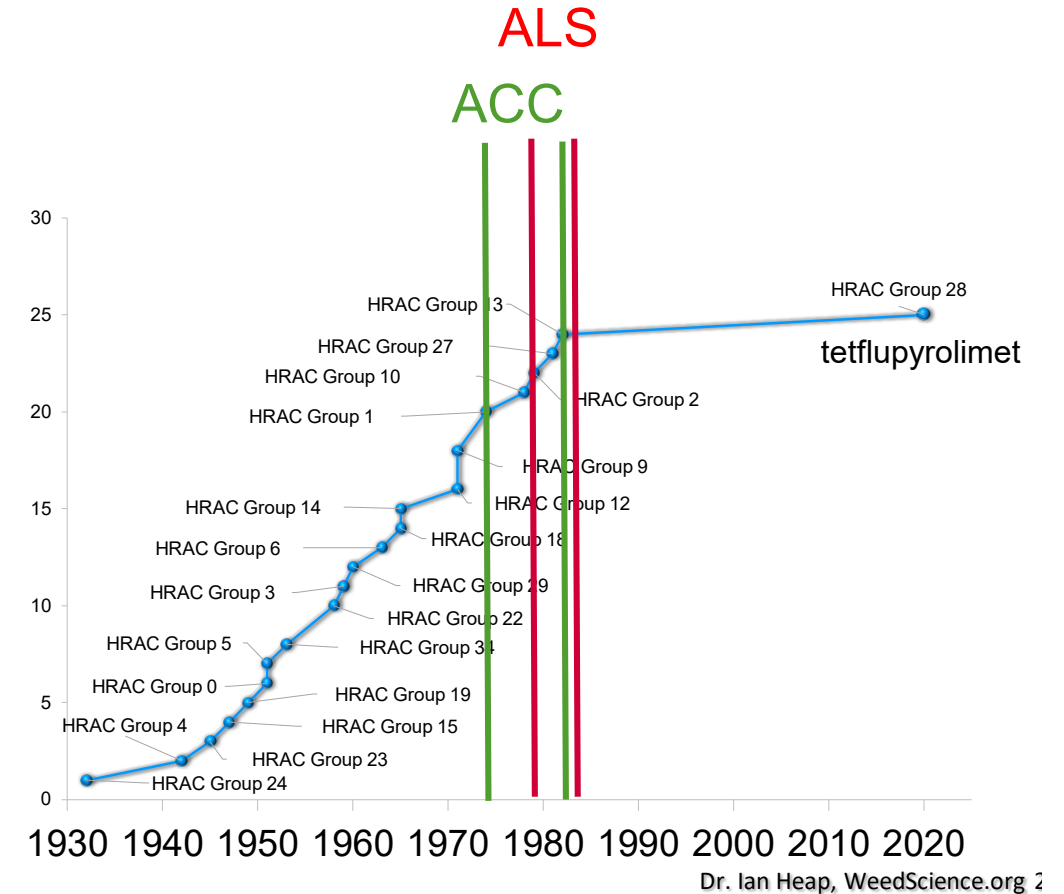
Brist på effektiva insatsmedel

Antal arter globalt som har visat resistens mot några vanliga verkningsmekanismer

Nya verkningsmekanismer för herbicider

Tid från introduktion till resistens

<https://hracglobal.com/tools/classification-lookup>

En monokultur (alltid samma gröda) med höstvetete fungerar så länge det finns fungerande herbicider

Photo: Göran Bergkvist

Resistenstestning 2014

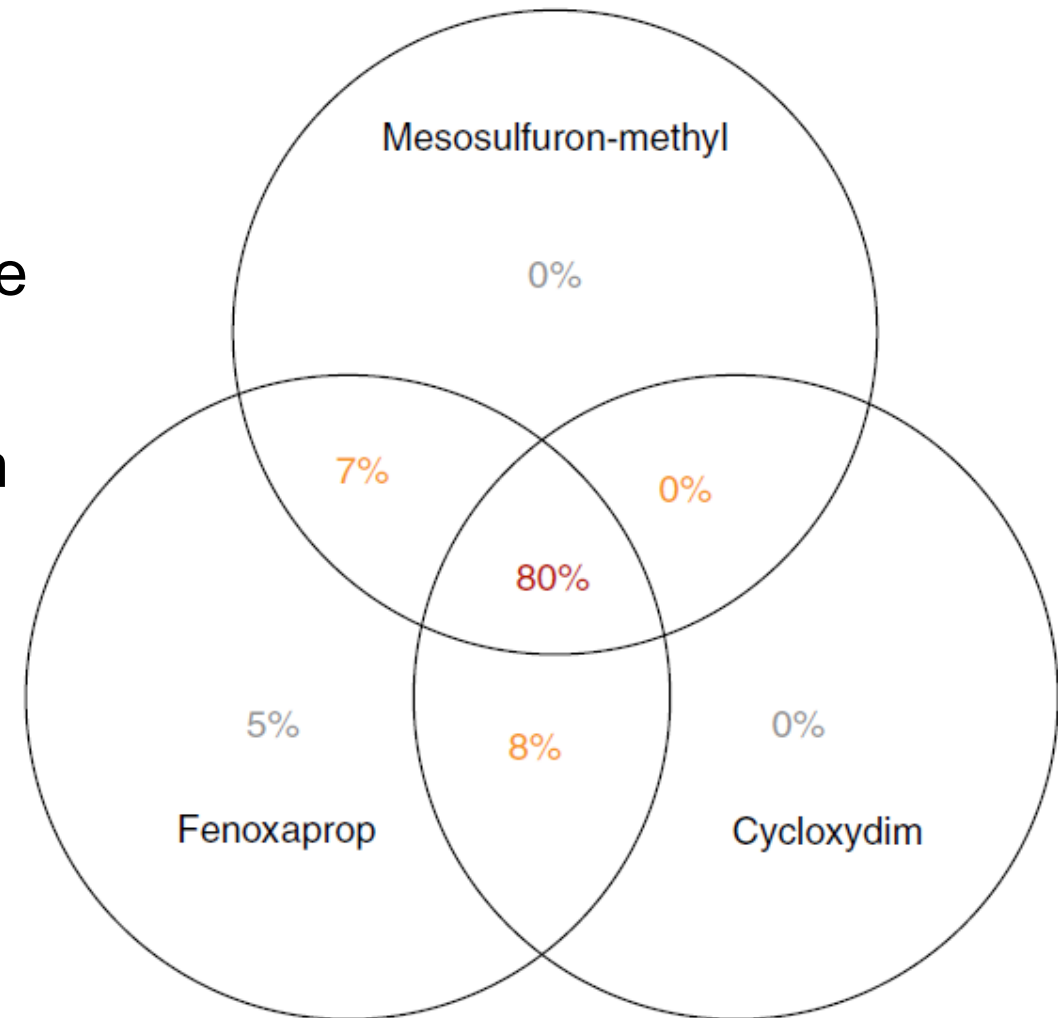
80% av populationerna resistenta till alla de tre testade herbiciderna

Herbiciddiversitet påverkade **inte** förekomsten av resistens.

Resistens var tydligt kopplat till **intensitet** i användningen av herbicider

I detta fall dominerade multipel resistens

Herbicider måste kombineras med andra odlingstekniska åtgärder för att fördröja resistens

Betydelsen av höstvetets såtidpunkt:

Ju färre plantor som behöver dödas med herbicid och ju färre som överlever, ju långsammare går resistensutvecklingen

Sex experiment i Skåne 2013-2016

- (i) Tidig eller sen (med falsk såbädd) sådd. I genomsnitt 8 och 29 september
- (ii) Utsädesmängd 300 eller 400 grobara kärnor/m²

Ingen signifikant skillnad

(iii) Herbicid

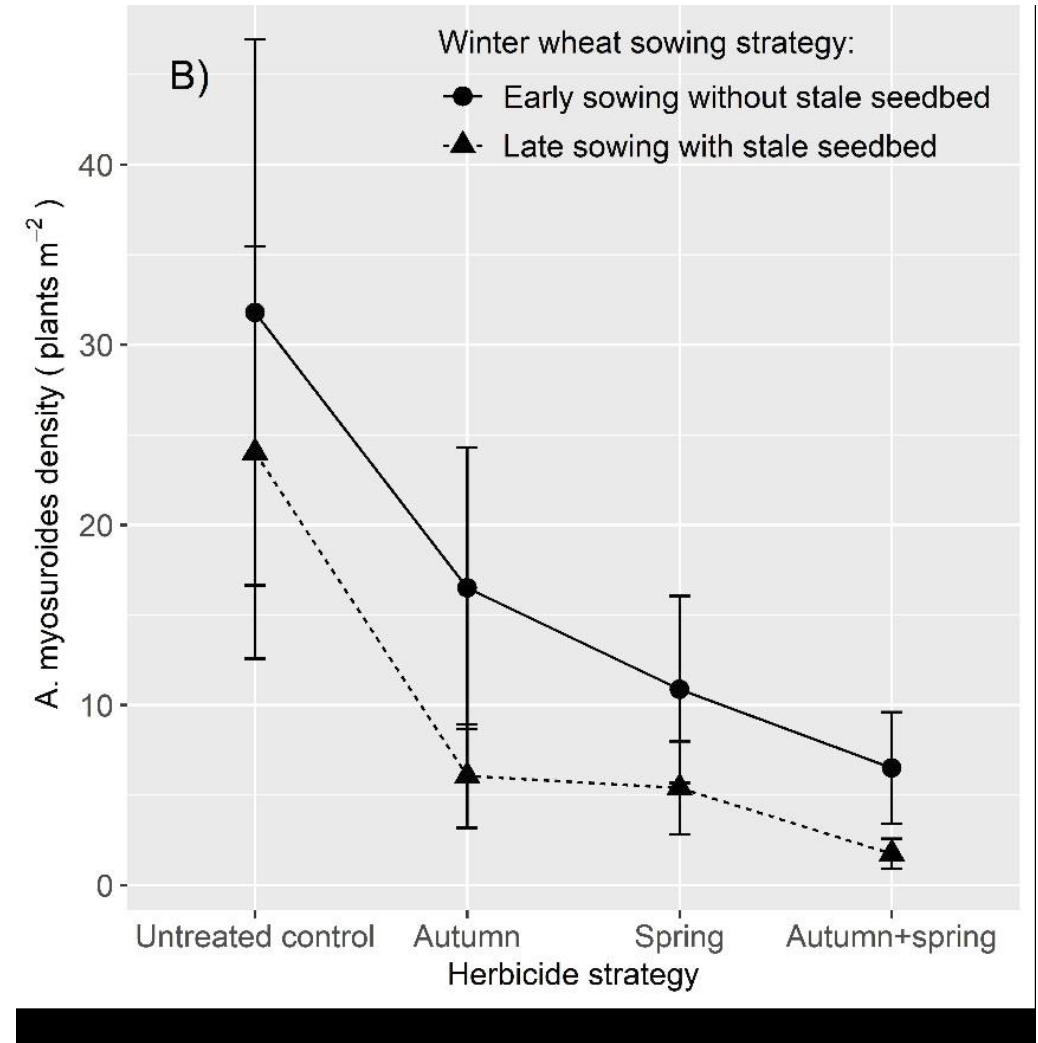
1) Ingen

2) Före uppkomst (3.0 L prosulfocarb (800 g L⁻¹)) (Grupp N)

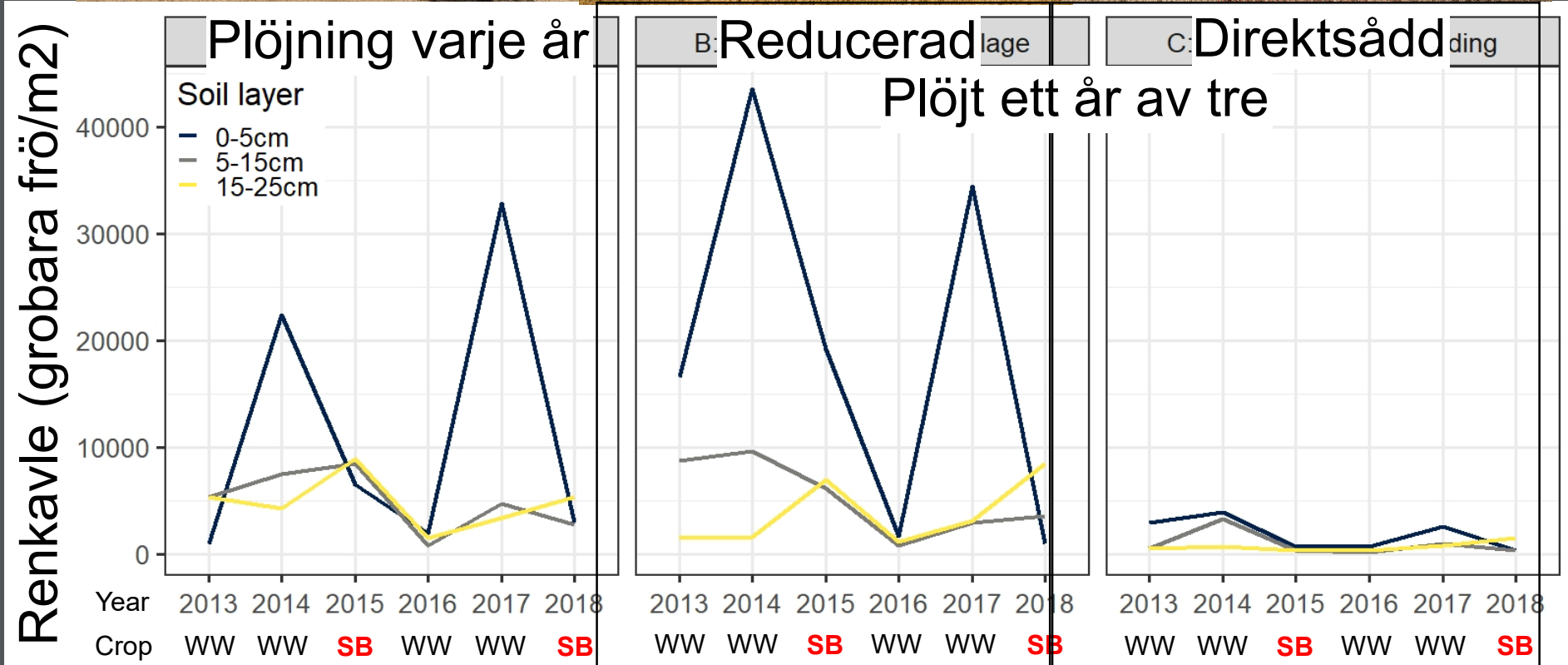
3) April (0.9 L mesosulfuron-methyl (10 g L⁻¹) + iodosulfuron-methyl-sodium (2 g L⁻¹)) (ALS-hämmare)

4) både höst och vår

Sen sådd minskar selektionstrycket

De långliggande renkavleförsöken (2012 - 2018)

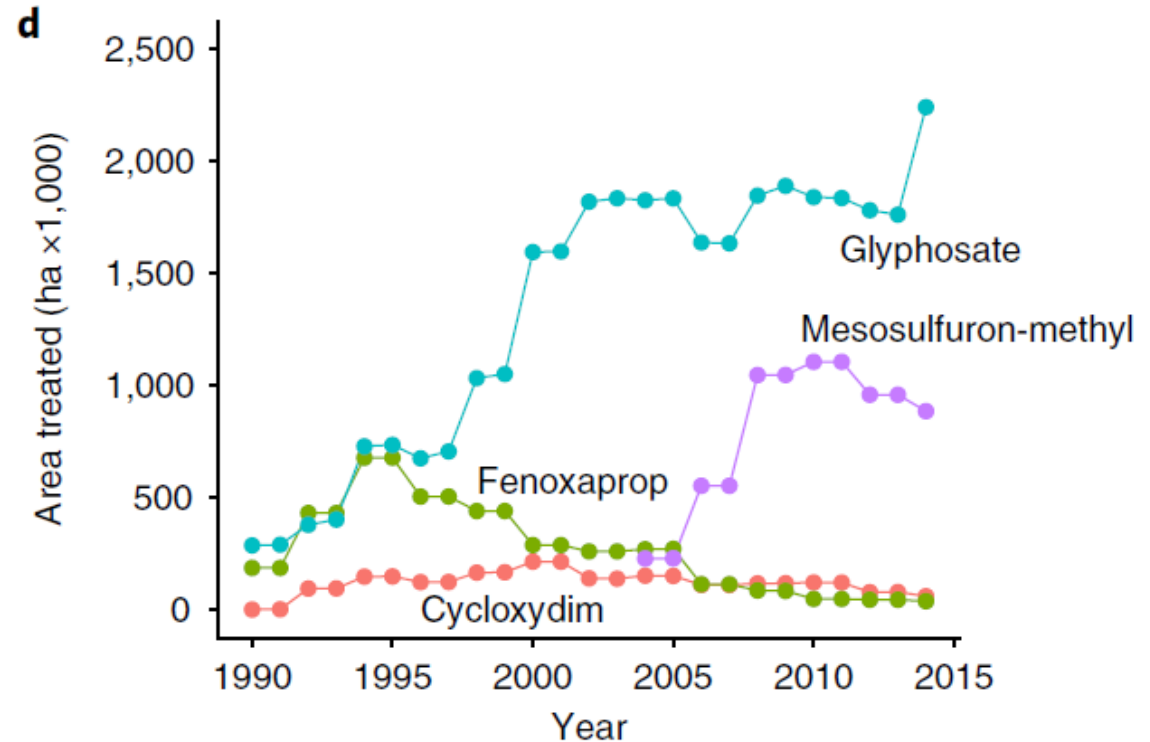
WW = höstvetete
SB = vårkorn

Höstvetete: glyfosat (före sådd), prosulfokarb (höst), ALS-hämmare (vår)
Vårkorn: ACC-hämmare

Långtidsstudie renkavle i England

Anpassningar till resistens mot selektiva herbicider

- Öka användningen av glyfosat
- Mer vårgrödor
- Falsk såbädd, senare sådd på hösten
- Högre utsädesmängd i fläckar
- Mellangrödor
- Mekanisk reglering
- Inkludera vall i växtföljden
- Etc

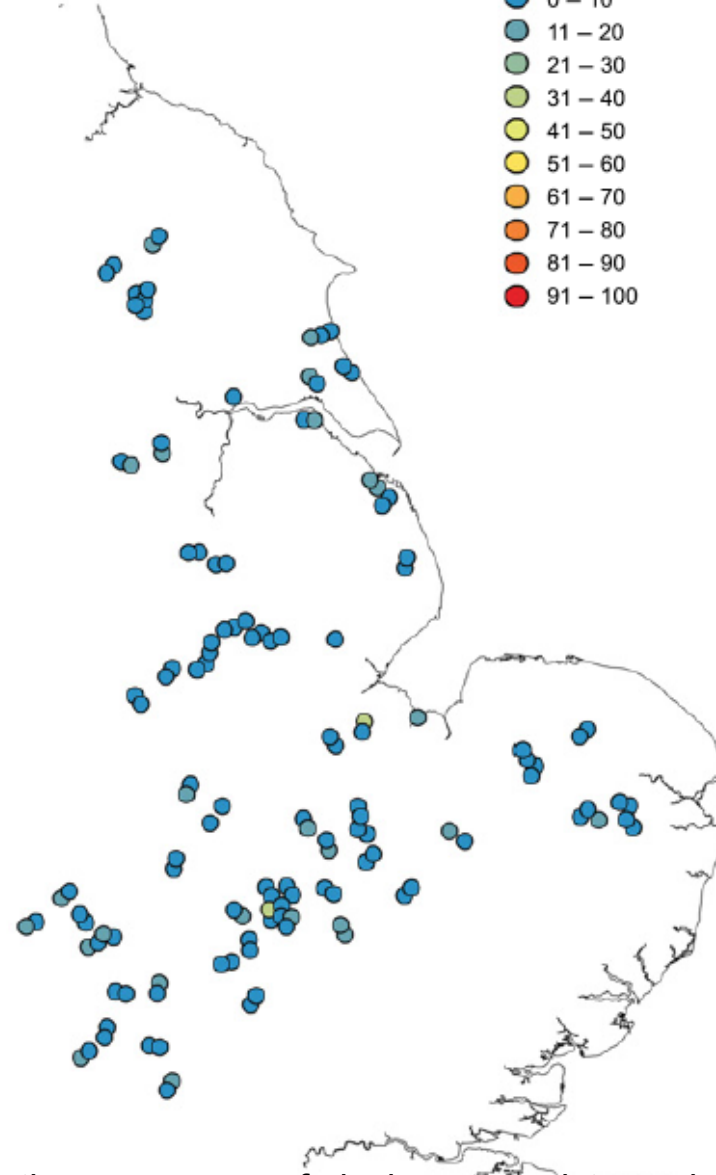
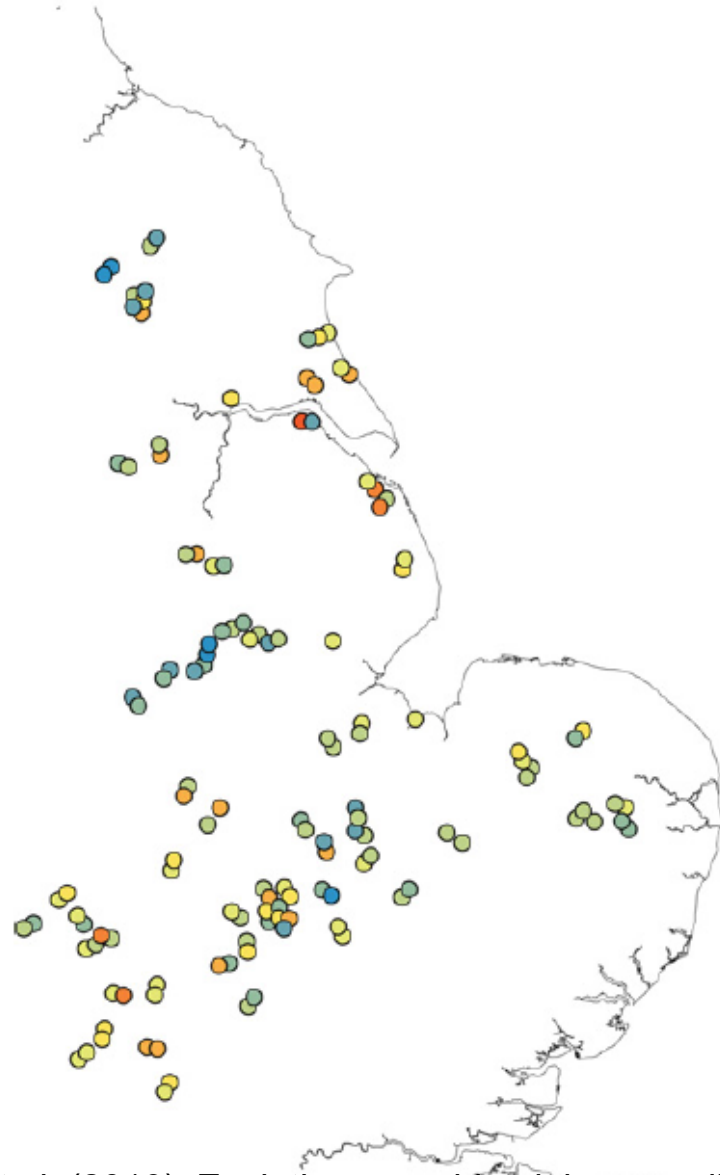
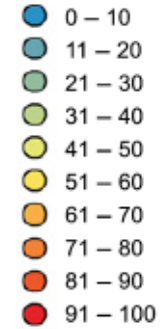

Användningen av tre "target site" herbicider och en bredspektrum (glyfosat) från Hicks et al (2018).

(a) 405 g ha⁻¹

(b) 540 g ha⁻¹

Survival (%)

Det finns skillnader i känslighet mot glyfosat mellan renkavlepopulationer i England

Ursprung och överlevnad (blå 0-10%, röd 91-100%) av renkavlepopulationer i växthustest

Skillnaden i känslighet är ärftlig.

Är ytlig bearbetning en ersättning för glyfosat?
Ingenting på gång om glyfosat försvinner

Samhällets förväntningar är en logisk följd av problemen

Mål till 2030 (Farm to Fork):

- ✓ Halverad användning av kemiska bekämpningsmedel
- ✓ Minskad gödselmedelsanvändning med minst 20 %
- ✓ Minskad förlust av näringsämnen med minst 50 %
- ✓ Ekologisk odling 25 %
- ✓ Ej försämrade markbördighet

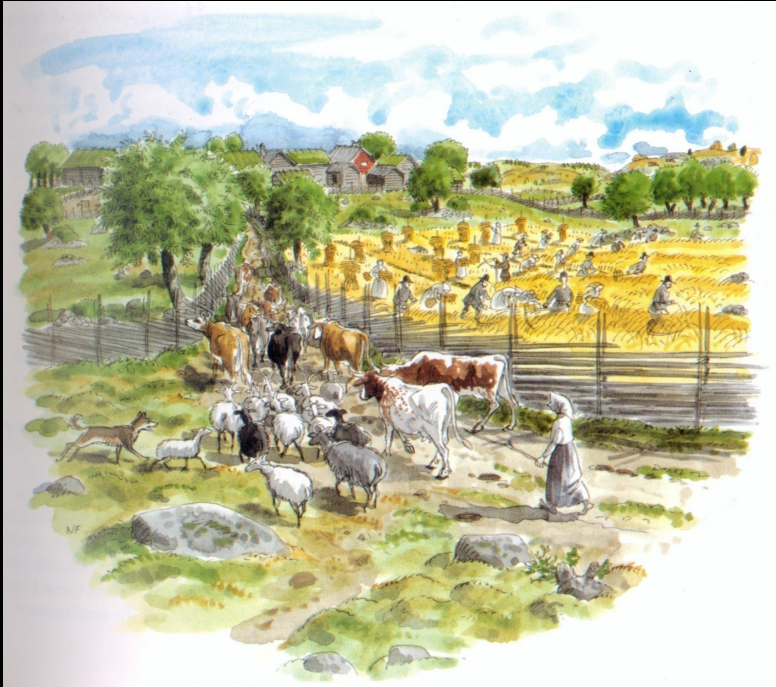
Vad är hållbart?

Hållbara agro-ekosystem tenderar att ha **positiv påverkan på natur-, socialt- och mänskligt kapital** medan ohållbara system urholkar dessa tillgångar och lämnar mindre till framtiden.

Pretty & Bharucha (2014) *Annals of Botany* 114: 1571–1596.

Vad som är hållbart förändras över tid

1750

1900

1990

Vägar till diversifiering inom jordbruket som motverkar uppförökning av skadegörare och förbättrar näringscirkulationen

Nöbbelöv, Östra Göinge 1970. Photo: Knut-Erik Persson

Lanna R4-1103, Västergötland. Photo: Göran Bergkvist

Glyttinge, Linköping. Photo: Göran Bergkvist

Fördela djuren bättre i
landskapet
(addera
konsumentvärde)

Fleråriga grödor till
biogas och andra
nyttigheter (industri och
samhälle)

Diversifiera
odlingssystem som
domineras av ettåriga
grödor

Vallen är central för hållbarhet

R4-1103. Växtföljder med och utan vall och utan stallgödsel från 1960-talet till idag, Lanna, Säby, Stenstugu

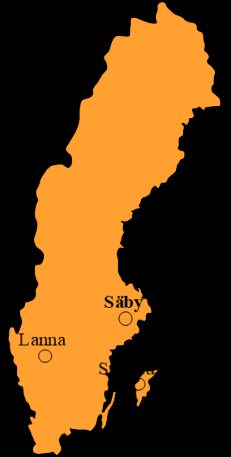
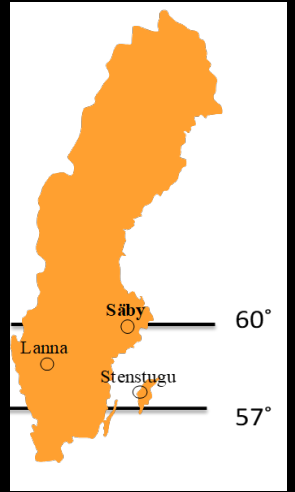

Foto: SLU Lanna fältforskningsstation

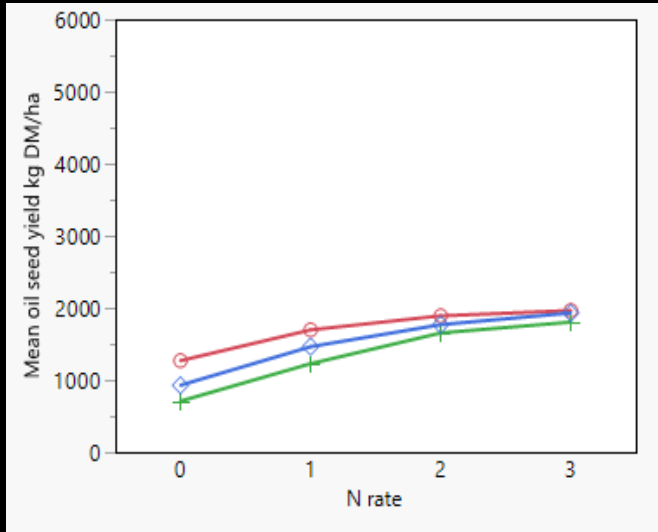
El Koscht et al. (manuscript)

Vallen ökar avkastningen på de ettåriga grödorna

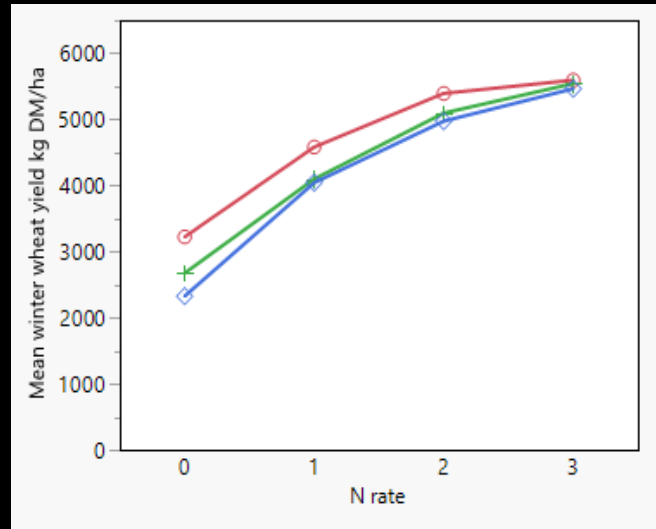
Se Tidåker et al., 2016 JTI-rapport 2016, Lantbruk & Industri nr 445. pp. 69.

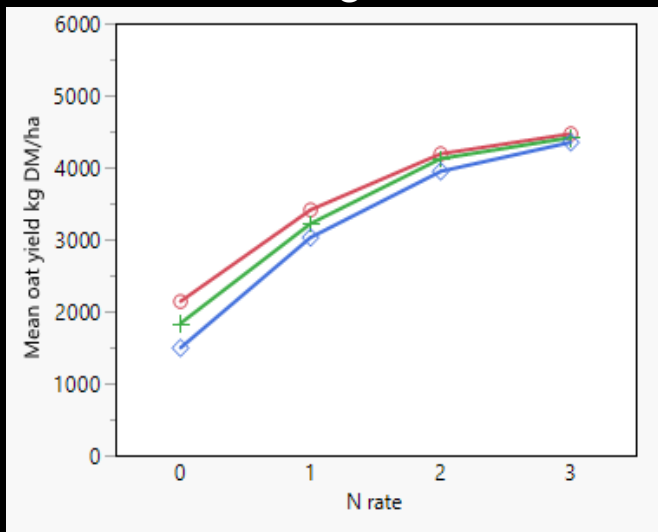
Oljeväxt kg ts ha⁻¹

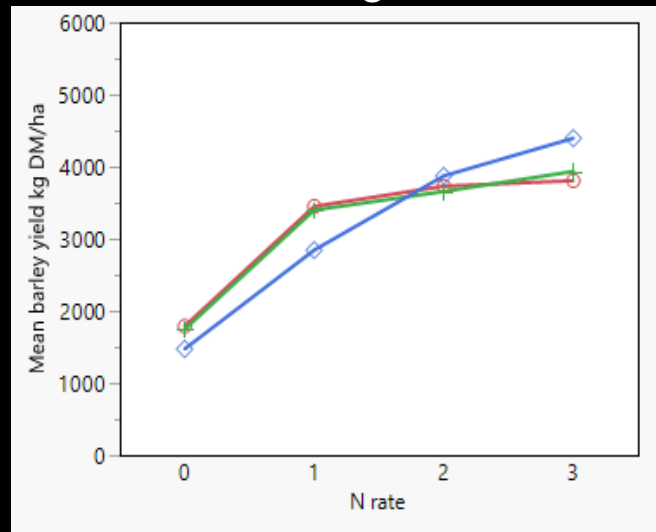
Höstvete kg ts ha⁻¹

Havre kg ts ha⁻¹

Korn kg ts ha⁻¹

Växtföljd med

—○ Gräs-klöver

—+ Gräs

—◇ Ettåriga grödor

Fyra N-nivåer

Växtföljd

- Oljeväxt
- Höstvete
- Havre
- Korn med insådd
- Vall eller vårvete
- Vall eller träda

El Kosht et al. (opublicerat)

Många funktioner och användningsätt

- kan addera värde till varumärke och ge bidrag (t.ex. Eco-schemes i CAP)

Fånggröda

- Fånga växtnäring

Täckgröda

- Minska erosion

Servicegrödor (Mellangrödor)

- Långsiktig
bördighetsuppbyggnad

Avbrottsgröda

- Minska sjukdomar och
skadegörare

Gröngödslingsgröda

- Samla växtnäring till efterföljande gröda

Bottengröda

- Multipla tjänster i botten av beståndet

Koncept för att adressera framtidens utmaningar - bygga kapitalet

Conservation agriculture (CA) Bevarandejordbruk

Definieras av principer, inte resultat. Adresserar hållbarhet på fältnivån.

Tre principer (FAO, 2015. <http://www.fao.org/conservation-agriculture/en/>):

- Minimal jordbearbetning
- Kontinuerlig marktäckning – gröda, mellangröda eller växtrester
- Varierad växtföljd

Glyfosatberoende

Koncept för att adressera framtidens utmaningar - bygga kapitalet

Agroekologi

– Vetenskaplig disciplin, rörelse, och en samling odlingsmetoder
Definieras av 10-13 principer. Stegvis implementering.

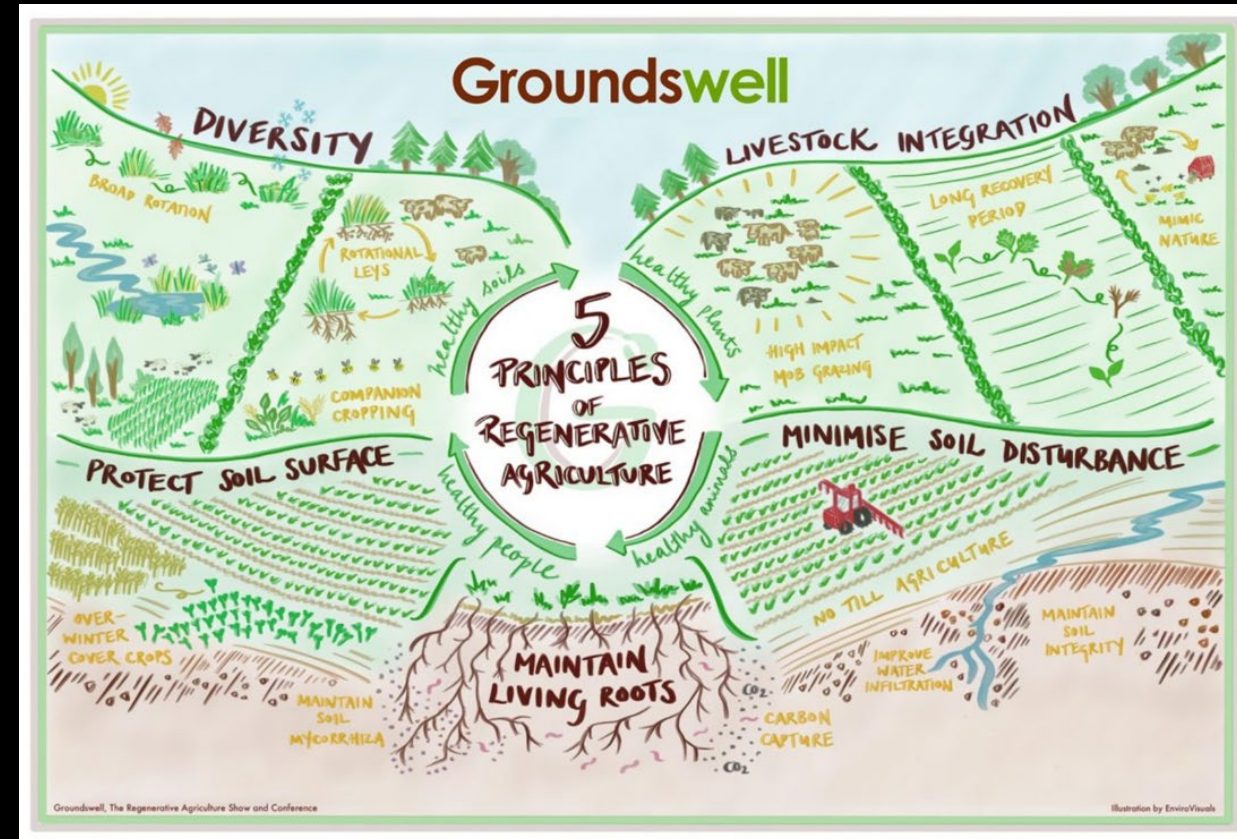
Regenerativ odling

Används ofta utan definition (Newton et al. (2020)).
Det finns ingen enhetlig definition, men definieras beroende på aktör efter:

- Processer, t.ex. användning av mellangrödor, integrering av växt- och djurproduktion, reducerad eller ingen bearbetning, maximal odlad biodiversitet etc. (Certifiering: Regenerative Organic Alliance, <https://regenorganic.org/>)
- Resultat, t.ex. jordhälsa och biodiversitet (Certifiering: Ecological Outcome Verified <https://savory.global/land-to-market/eov/>)

- Både processer och resultat

EU-rapport som undersökt vetenskaplig grund använder resultatdefinition. <https://easac.eu/publications/details/regenerative-agriculture-in-europe/>

Vad göra?

- Acceptera att svenskt jordbruk behöver utvecklas mot ökad hållbarhet
- Bejaka diversifiering
- Anpassa till lokala och förändrade förutsättningar
- Integrera ekologisk kunskap med tekniska lösningar
- Integrera odling, djur och människor
- Engagera hela värdekedjan, lantbrukaren ska inte stå med all risk och ansvar
- **Agera innan resistensproblemen dyker upp!**

Göran Bergkvist
Institutionen för växtproduktionsekologi, SLU, Uppsala
070-3443462
goran.bergkvist@slu.se
<https://www.slu.se/cv/goran-bergkvist/>

SCIENCE AND
EDUCATION
**SUSTAINABLE
LIFE**